

Aleksandra Giełdoń-Paszek

Obywatel Parnasu

Sztuki piękne w życiu i twórczości
Jarosława Iwaszkiewicza

Jarosław Iwaszkiewicz, jeden z najważniejszych literatów polskich okresu międzywojnia i czasów powojennych, należał do twórców o nieprzeciętnej kulturze artystycznej, czego naturalną konsekwencją była obecność sztuki oraz problematyki z nią związanej w jego utworach prozatorskich i poetyckich. Ważne miejsce w biografii pisarza zajmowały również podróże, które można nazwać podróżami kulturowymi, nawiązującymi do XIX-wiecznej tradycji tego gatunku. Przywołując bogatą literaturę przedmiotu, Autorka stara się przeprowadzić „klasyfikację topograficzną” podróży artysty, cierpliwie i detalicznie analizując poszczególne etapy, miejsca, rodzaje podróźniczych doświadczeń oraz ukazując rolę, jaką odgrywała sztuka w kształtowaniu się jego światopoglądu estetycznego.

Książka, napisana przez historyka sztuki, prezentuje nieco inne niż literaturoznawcze spojrzenie na sylwetkę twórcy ze Stawiska.

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2014

Obywatel Parnasu

Sztuki piękne w życiu i twórczości

Jarosława Iwaszkiewicza

NR 3146

Aleksandra Giełdoń-Paszek

Obywatel Parnasu

Sztuki piękne w życiu i twórczości
Jarosława Iwaszkiewicza

Redaktor serii: Sztuka i Dydaktyka
Tadeusz Rus

Recenzent
Ryszard Kasperowicz

Spis treści

Wstęp	9
-----------------	---

CZĘŚĆ PIERWSZA

W stronę sztuki

Formowanie się światopoglądu estetycznego Iwaszkiewicza

Wprowadzenie	19
------------------------	----

ROZDZIAŁ I

Sztuka	23
W cieniu Wilde'a — estetyzująca koncepcja piękna	23
Na obrzeżach modernizmu	33
Klasycyzm rozszczępiony — między Apollem a Dionizosem	35
Schopenhauer — estetyczny byt nirwaniczny	43
Sztuki siostrzane — muzyka i teatr	45
<i>Poeta doctus</i>	50

ROZDZIAŁ II

Życie	71
Recepcja poglądów Nietzschego	71
W stronę <i>Lebensphilosophie</i>	75
W kręgu ekspresjonizmu i czystej formy	79
Szymanowski	85
Rimbaud	99
Artysta uraniczny	100
W świecie książek	110
W ogrodach natury	113

ROZDZIAŁ III	
Dusza	117
Nihilizm — ułuda samobójców	117
Doświadczenie religijne	119
Fantazmat miejsca	123
Samotność	128

CZĘŚĆ DRUGA

Fenomen podróży i jego rola
w kształtowaniu się osobowości estetycznej Iwaszkiewicza

ROZDZIAŁ I	
Dlaczego podróż?	133
Stan badań, metodologia	133
Klasyfikacja topograficzna kulturowych podróży Iwaszkiewicza	141
Paryż	144
Góry	146
Wiedeń	148
Heidelberg	149
Północ — Południe	151
Wschód i Orient	153
<i>Podróże do Polski</i>	154
Italia	156
ROZDZIAŁ II	
Włoskie podróże Iwaszkiewicza	161
<i>Książka o Sycylii</i>	161
<i>Podróże do Włoch</i>	169
Na szlakach kultury	171
Wenecja	171
Toskania	174
Siena	175
Arezzo	177
Florencja	177
Lukka	179
Piza	179
San Gimignano	180
Rzym	181

Neapol	185
Apulia, Bari	186
Amalfi	188
Paestum	189
Palermo	190
Monreale	194
Syrakuzy	197
Agrygent	198
Taormina	200
Cefalù i Segesta	202
Katania	203
ROZDZIAŁ III	
Podróż jako doświadczenie estetyczne	205
Typologia podróży	205
Elementy konstytuujące podróż jako przeżycie estetyczne	210
Atrofia — śmierć	210
Północ — Południe	213
Ukraina i Polska a Italia	215
Synkretyzm	216
Piękno — realizm	218
Sensualizm	220
Poczucie wyobcowania	221
Strategia wyboru miejsca i zabytku do opisu	222
Kontemplacja	226
Charakter przeżycia estetycznego i jego wpływ na twórczość literac- ką pisarza — przenikanie sztuki do literatury	228
Stosunek do tradycji podróży kulturowych i historii sztuki	234
Plan osobisty w peregrynacjach włoskich	254

CZĘŚĆ TRZECIA

Związki Iwaszkiewicza ze sztukami plastycznymi

ROZDZIAŁ I	
W świecie sztuki	263
Introdukcja i co dalej?	264
Rola Józefa Rajnfelda	282
Wybory estetyczne	289

ROZDZIAŁ II	
Sztuka w literaturze	309
Motywy obrazowe i postaci artystów w utworach Iwaszkiewicza	309
Motywy zaczerpnięte ze świata sztuki w utworach prozatorskich	310
Przekłady obrazów na poezję (hypotypozy i <i>Bildgedicht</i>), będące	
metawypowiedzią o sztuce i egzystencji	317
Stylizacje literackie (zwłaszcza w poezji), odwołujące się do sty-	
łów w sztuce bądź do indywidualnej stylistyki poszczególnych	
twórców	334
Iwaszkiewiczowska <i>ekphrasis</i>	344
Sensualizm, synestezja, malowanie słowem	369
Dyskurs o sztuce — koncepcja sztuki według Iwaszkiewicza	382
Zakończenie	407
Bibliografia	409
Indeks osobowy	419
Summary	433
Zusammenfassung	435

Wstęp

Renesans popularności Jarosława Iwaszkiewicza ponad trzydzieści lat po jego śmierci jest swoistym fenomenem. To zapewne zasługa zarówno wieloaspektowej twórczości literackiej pisarza, inspirującej do różnorodnych badań, jak i barwnego życia, obejmującego ważny i ciekawy okres w dziejach XX-wiecznej Polski — od modernistycznego przełomu, przez międzywojnie, po czasy PRL-u. Interesująca osobowość pisarza, jego skomplikowane, często mimowolne uwikłania niewątpliwie przyczyniają się do ponownego zainteresowania tą biografią i — co za tym idzie — twórczością. Można by się zatem obawiać, że na fali popularności będziemy mieć do czynienia z zalewem publikacji epatujących tanią sensacją i tendencyjnym ukazywaniem sylwetki twórcy. Stało się wręcz przeciwnie. Ważne iwaszkiewiczowskie publikacje powstałe w ostatnich latach są solidnymi opracowaniami nie tylko biografii, lecz także problematyki jego twórczości.

Pierwszą doniosłą związaną z pisarzem publikacją ostatnich lat są jego trzytomowe *Dzienniki*, opatrzone przez redaktorów Roberta i Annę Papiescich oraz Radosława Romaniuka wnikliwymi przypisami, które stały się niemal oddzielnym towarzyszącym zapiskom Iwaszkiewicza opracowaniem, dogłębnie wprowadzającym w problematykę życia i twórczości pisarza¹. *Dzienniki* zweryfikowały wiele obiegowych sądów i rzuciły prawdziwe światło na poglądy i przemyślenia Iwaszkiewicza (również o sztuce). Podobnie jest z opracowaniami: Marka Ra-

---

¹ J. IWASZKIEWICZ: *Dzienniki 1911—1955*. Oprac. i przypisy A. i R. PAPIESCY. Warszawa 2007; J. IWASZKIEWICZ: *Dzienniki 1956—1963*. Oprac. i przypisy A. i R. PAPIESCY, R. ROMANIUK. Warszawa 2010; J. IWASZKIEWICZ: *Dzienniki 1964—1980*. Oprac. i przypisy A. i R. PAPIESCY, R. ROMANIUK. Warszawa 2011.

dziwona *Iwaszkiewicz. Pisarz po katastrofie*² i Radosława Romaniuka *Inne życie*³. Obie książki, a zwłaszcza publikacja Radosława Romaniuka, dokonują rewizji obiegu biografii twórcy ze Stawiska i ujawniają wiele nieznanych faktów z jego życiorysu. Romaniuk interpretuje te fakty, stosując różne strategie badawcze, umiejętnie łącząc twórczość literacką i biografię pisarza, określając wnikliwie ich kontekst kulturowy. W grupie ostatnio ukazujących się publikacji wymienić również należy wspomnieniową biografię pisarza zatytułowaną *Pra*, napisaną przez jego prawnuczkę Ludwikę Włodek⁴. Cel i założenia tej książki są inne niż wymienionych wcześniej pozycji (autorka pisze ją jako prawnuczka twórcy znająca „stawiskowe” realia), lecz wnosi ona wiele istotnych informacji do coraz bardziej rozrastającej się „iwaszkiewiczologii”. Nie wspominam tu o artykułach naukowych (w tym o tekstach corocznie wydawanych przez muzeum w Stawisku w „Almanachach Iwaszkiewiczowskich”), których autorzy różne wątki twórczości pisarza próbują odczytać na nowo i z użyciem różnych opcji badawczych. Ich obszerną listę zawiera bibliografia niniejszego opracowania.

Jaki zatem jest cel publikacji zatytułowanej *Obywatel Parnasu. Sztuki piękne w życiu i twórczości Jarosława Iwaszkiewicza*, w sytuacji kiedy wydaje się, że o Iwaszkiewiczu powiedziano już wszystko, a przynajmniej bardzo wiele? Moim zamiarem było zrekonstruowanie upodobań estetycznych pisarza, który w miarę upływu długiego życia, mimo zwątpień w sens sztuki i piękna, pozostawał wierny estetycznej opcji postrzegania świata. Zadanie to nie jest łatwe, gdyż — jak wynika z lektury *Dzienników* — pisarz był kapryśnym odbiorcą sztuki. Uzależniał swe wybory estetyczne od chwilowych nastrojów, często też bywał przekorny i kierował się indywidualnymi, nieuzasadnionymi uprzedzeniami. Znakomitego materiału w tym względzie dostarczają zwłaszcza tzw. włoskie książki Iwaszkiewicza. Lecz gdy czyta się je równoległe z jego *Dziennikami*, w wielu przypadkach spójny obraz upodobań estetycznych Iwaszkiewicza, stworzony na potrzeby kreowania wizerunku twórcy jako estety i pisarza kultury, okazuje się nie do

² M. RADZIWIŃ: *Iwaszkiewicz. Pisarz po katastrofie*. Warszawa 2010.

³ R. ROMANIUK: *Inne życie. Biografia Jarosława Iwaszkiewicza*. T. 1. Warszawa 2012.

⁴ L. WŁODEK: *Pra. O rodzinie Iwaszkiewiczów*. Kraków 2012.

końca monolityczny, a czasem wręcz zmistyfikowany, niekoniecznie z powodów koniunkturalnych i nie zawsze przez samego Iwaszkiewicza. Czy zatem temu obrazowi należy wierzyć? Jeśli nawet mamy tu do czynienia z kreacją czy autokreacją, to stała się ona częścią mitu pisarza i jest paradoksalnie bardziej obiektywna niż próby dociekania prawdy o Iwaszkiewiczu po wielu latach, z drugiej ręki. Moim zamiarem nie jest dekonstrukcja mitu. Wręcz przeciwnie — chcę ukazać jego złożoność, bo mimo wszystko Iwaszkiewicz pozostaje jednym z najwybitniejszych tzw. pisarzy kultury i ostatnich estety, jakich miała polska XX-wieczna literatura, a jego odbiór sztuki oraz wrażliwość na nią ujmują swą szczerością i głębią przeżycia. Mając zatem świadomość bycia osobą z zewnątrz, niepowiązaną w żaden sposób ze środowiskiem spadkobierców, badaczy i strażników pamiątek po pisarzu, podjęłam się odtworzenia sylwetki estetycznej Iwaszkiewicza na podstawie jego literackiej spuścizny. Punktem wyjścia były dla mnie teksty pisarza, na drugim planie umiejscowiłam biografię i opracowania krytyczne. Brnąc w rozważania teoretyczne, świadomie starałam się nie tracić łączności z literą słowa i z tym, co było intencją piszącego je Iwaszkiewicza. Był on często nieco zażenowany nadinterpretacją jego tekstów (czemu dał wyraz w trzecim tomie *Dzienników*), jednocześnie ciągle mając poczucie niedocenienia⁵.

Podmiotem moich dociekań są sztuki plastyczne i relikty kultury materialnej, czyli to, co stanowi obszar badawczy historii sztuki. Pisarstwo Iwaszkiewicza jest nierozzerwalnie z tym powiązane, gdyż artefakty te funkcjonują finalnie w materii słowa. Literaturę Iwaszkiewicza potraktowałam jako źródło tropów prowadzących do sztuk plastycznych, ale też objaśnienie pewnych estetycznych wyborów pisarza. I rzecz najważniejsza — jest ono urzeczywistnieniem doznań płynących z obcowania ze światem sztuki. W analizach utworów, w których pojawiają się motywy malarskie, obiekty sztuki itp., punktem wyjścia są właśnie one, a nie jak w dotychczasowych opracowaniach — warstwa literacka. Dla historyka sztuki było to zadanie trudne, wymagające wnikięcia w co prawda pokrewną, ale jednak nie do końca oswojoną sferę literatury.

---

⁵ Por. J. IWASZKIEWICZ: *Dzienniki 1964—1980...*, s. 276.

Warto w tym miejscu zauważyć, że historycy sztuki wypuszczają się na terytorium literatury niezwykle rzadko. Jeśli już tak się dzieje, literaturę traktują kontekstowo. W przypadku literaturoznawców jest wręcz odwrotnie. Powstało wiele opracowań pisanych przez literaturoznawców, dokonujących analiz dorobku twórczego ludzi pióra, w odniesieniu do ich inspiracji czy też fascynacji sztukami wizualnymi. Czynione są one z zastosowaniem różnorodnych narzędzi badawczych i z pozycji różnych orientacji współczesnej humanistyki. Jednym słowem — badacze literatury lubią wkraczać na terytorium historyków sztuki, a historycy sztuki traktują literaturę wciąż nieufnie. Wyjątkiem jest tu może twórczość Cypriana Kamila Norwida czy Zbigniewa Herberta⁶. Jeśli chodzi o Herberta, liczne opracowania dotyczące jego związków ze sztukami plastycznymi tworzone były zarówno przez literaturoznawców, jak i przez badaczy innych dyscyplin humanistycznych, w tym zajmujących się historią sztuki. W przypadku Iwaszkiewicza opracowań takich nie ma, a jego wrażliwość na sztuki plastyczne podnoszona jest okazjonalnie w analizach na przykład środków językowych pisarza. Natomiast niewspółmiernie duża jest liczba opracowań dotyczących związków Iwaszkiewicza ze sztuką muzyczną autorstwa zarówno literaturoznawców, jak i muzykologów. Wyjaśnienie tego stanu może być proste — Iwaszkiewicz był człowiekiem pióra i wykształconym muzykiem, znającym warsztat oraz arkana techniczne tych dziedzin sztuki. Przeanalizowanie jego dorobku literackiego jest więc możliwe z użyciem profesjonalnych, przypisanych do tych dyscyplin metod badawczych. W przypadku plastyki był amatorem niezwykle wrażliwym i obytym, lecz... jednak dyletantem. Nigdy zresztą nie aspirował do roli znawcy sztuki. Nie zmienia to faktu, że ten jeden z najbardziej wyczulonych na sztukę i kulturę pisarzy polskich, karmiący się sztu-

---

⁶ Warto przywołać tu monograficzne opracowania: A. MELBECHOWSKIEJ-LUTY: *Sztukmistrz: twórczość artystyczna i myśl o sztuce Cypriana Norwida*. Warszawa 2001 czy M. SMOLIŃSKIEJ-BYCZUK: *Życie martwej natury. Malarze holenderscy XVII wieku w oczach Zbigniewa Herberta*. W: *Zmysł wzroku, zmysł sztuki. Prywatna historia sztuki Zbigniewa Herberta*. Cz. I. Red. J.M. RUSZAR. Lublin 2006. Poza tym powstało wiele esejów na temat obecności i relacji sztuki w dziełach literackich, jak choćby: W. BAŁUS: *Efekt widzialności*. Kraków 2013; M. POPRZĘCKA: *Czas wyobrażony. O sposobach opowiadania w polskim malarstwie XIX wieku*. Warszawa 1986.

ką od zarania swej twórczości po późną starość, wciąż nie doczekał się stosownych analiz tego aspektu jego zainteresowań. Wyjątkiem jest monumentalne opracowanie Jerzego Kwiatkowskiego o poezji pisarza, poruszające temat jego malarskich zainteresowań⁷. Można wspomnieć także o poetyckich esejach zamieszczonych w poświęconym związkom Iwaszkiewicza ze sztuką włoską wartościowym edytorsko albumie *Przyleciał anioł cały malinowy* pióra Ryszarda Matuszewskiego⁸, a także okazjonalnie w opracowaniach dotyczących związzków sztuk plastycznych i literatury⁹.

Nasuwa się pytanie, czy jest rolą historyka sztuki zajmowanie się tekstem literackim, w którym co prawda dzieło sztuki odgrywa rolę podmiotową, ale jego opis i konstatacja nie wnoszą przecież niczego nowego do repozytorium wiedzy o obiekcie czy zjawisku, nie przyczyniają się do doskonalenia narzędzi badawczych i całego instrumentarium profesjonalisty. W moim przekonaniu każdy wieloaspektowy ogląd tego typu zjawisk ma sens. Pozostaje pytanie o sposób, w jaki należy to robić. Skupienie uwagi badawczej na sylwetce Jarosława Iwaszkiewicza jako pisarza kultury nieuchronnie prowadzi do konieczności obrania różnych strategii badawczych — od metod komparatystycznych, prowadzących do analizy motywów, a także przenoszonych na grunt literatury zabiegów stylizacyjnych występujących w poezji i prozie, technik odnoszących się do formy tych utworów, do metod stosowanych w klasycznym podejściu ikonologicznym, z odtworzeniem kontekstu artystycznych i kulturowych fascynacji, co w przypadku tego pisarza w sposób szczególny skłania do wnikięcia w jego skomplikowaną biografię. Osobowości i życiorysu pisarza nie da się bowiem oddzielić od jego wyborów artystycznych, a nawet można powiedzieć więcej — ów wybór podyktowany był determinantą biograficzną. Wreszcie namysłu wymaga sam charakter doświadczenia estetycznego i jego późniejsze odzwierciedlenie w literaturze.

Jest jeszcze inny, bardzo prywatny powód, który skłonił mnie do podjęcia takiego właśnie tematu. Twórczość poetycka Iwaszkiewicza

⁷ J. KWIATKOWSKI: *Poezja Jarosława Iwaszkiewicza na tle dwudziestolecia międzywojennego*. Warszawa 1975.

⁸ R. MATUSZEWSKI: *Przyleciał anioł cały malinowy*. Warszawa 1995.

⁹ Por. A. GRODECKA: *Poeci patrzą... Obrazy. Wiersze. Komentarze*. Warszawa 2008.

zapadła mi głęboko w pamięć już w wieku szkolnym, kiedy to zupełnie przypadkiem postawiono mnie przed koniecznością wzięcia udziału w dziecięcym konkursie recytatorskim, przydzielając do zaprezentowania wiersz *Odwiedziny miejsc ulubionych w młodości* (!). Ten zbyt trudny dla dziesięcioletki utwór, którego egzystencjalne niepokoje jedynie intuicyjnie rozumiałam, zafascynował mnie jednak plastycznością i adekwatnością określeń, które stworzyły konkretny obraz. Obraz ten towarzyszy mi do dziś. Tak zaczęła się moja przygoda z tą literaturą, a także z jej adaptacjami, bo — o czym wiemy — pisarz miał niezwykle szczęście do przekładów swej literatury na dzieła filmowe¹⁰.

Początkowo opracowanie miało być jedynie szkicem wchodzącym w skład publikacji zatytułowanej *Obywatele Parnasu*, poświęconej ludziom sztuki, dla których główną osią twórczości była kultura. Artystom, w których kreacjach przenikały się różnorakie wątki pokrewnych dyscyplin¹¹. Iwaszkiewicz byłby w tym panteonie umieszczony na zasadzie kontrpunktu — literat piszący o sztuce. Materiał zebrany do eseju poświęconego Iwaszkiewiczowi okazał się jednak tak obfity, że zdecydowałam się wykorzystać go na samodzielny książkę.

Opracowanie podzielone zostało na trzy części. Każda z nich stanowi odrębną całość, lecz jest zarazem powiązana z następną. Zakładam, że Czytelnik zna dobrze biografię i twórczość pisarza, odwołuję się zatem do tych wątków, lecz ich nie objaśniam. Część pierwsza, zatytułowana *W stronę sztuki. Formowanie się światopoglądu estetycznego Jarosława Iwaszkiewicza*, dotyczy głównie okresu młodzieńczego na Ukrainie i wczesnej fazy twórczości w Warszawie, kiedy to formował się światopogląd estetyczny pisarza. Nie stawiam tu jednak sztywnej cezury czasowej, gdyż niewiele zmienił się on na przestrzeni długich lat życia. Można powiedzieć, że cechowała go większa erudycja i wyrafinowanie i mimo różnych zawirowań i fascynacji (ekspresjonizm) wciąż podążał wytyczoną wcześniej drogą. Jak napisał jeden z najważniejszych interpretatorów twórczości Iwaszkiewicza Andrzej Za-

¹⁰ Szacuje się, że od 1949 roku dokonano 20 pełnometrażowych adaptacji filmowych prozy Iwaszkiewicza.

¹¹ Wątek przenikania się dyscyplin w twórczości plastycznej (zwłaszcza styku poezji i malarstwa) interesował mnie od dawna. Poświęciłam mu rozprawę magisterską skoncentrowaną na postaci Andrzeja Strumiły — plastyka i poety.

wada: „W początkowych dziełach artysty zapisany jest, niby w kodzie genetycznym, kierunek i proporcje późniejszego rozwoju”¹². Wpływ na wrażliwość estetyczną i kulturowość pisarza miały różne czynniki — przeczytane lektury, fascynacje środowiskowe, podejmowane eksperymenty twórcze. Nie sposób ich wszystkich wymienić. Jest to zatem mój wybór, nieaspirujący do wyczerpania tematu. Wiele z ustaleń, do których się odwołuję, zawdzięczamy krytykom i monografistom wczesnej twórczości pisarza, zwłaszcza Jerzemu Kwiatkowskiemu, Ryszardowi Przybylskiemu, Marii Jędrzychowskiej. Nawiązuję do ich tez, czasem nieśmiało stawiając własne. Część pierwsza nie odnosi się bezpośrednio do sztuk plastycznych, lecz wskazane w niej determinanty miały wpływ na stosunek pisarza do sztuki i na całą jego twórczość, dlatego przywołanie ich w tym miejscu wydało mi się ważne. Wprawdzie uchwycenie bezpośredniego wpływu często nie jest możliwe, staram się jednak zaobserwować, w jakim stopniu uwrażliwiły one Iwaszkiewicza na sztukę, uczyniły zeń człowieka kultury, zaważyły na percepcji dzieł sztuki i stosunku do niej. Jednym słowem — ukształtowały go jako estety¹³. Część ta podzielona została na trzy rozdziały, których tytuły wiele mówią o ich zawartości: *Sztuka, Życie, Dusza*.

Druga część książki poświęcona jest roli podróży i podróżowania w biografii pisarza. Nie traktuję jednak podróży jako przygody życiowej czy doświadczenia egzystencjalnego, lecz jako sytuację, w której pogłębia się kulturowość i kontakt ze światem sztuki. Wszak podróż to możliwość obcowania z zabytkami i dziełami sztuki *in situ*. Będzie to zatem próba rekonstrukcji (choć z góry wiadomo, że niepełnej) podróży śladami zabytków pozostawionych w Iwaszkiewiczowskich książkach o podróżach i w jego *Dziennikach*. Relacje zawarte w tej literaturze są

¹² A. ZAWADA: *Jarosław Iwaszkiewicz*. Warszawa 1994, s. 80.

¹³ W okresie starości pisarza w różnych jego wypowiedziach przewijają się wspomnienia z młodości, ale nie jako sentymentalne westchnienie za bezpowrotnie minionym czasem, lecz jako tęsknota za okresem, który w dużej mierze ukształtował jego twórczą osobowość. Zdzisława Mokranowska, badająca okres młodości i starości pisarza, formułuje wniosek, że okres młodości pisarza naznaczył jego twórczość w stopniu znacznie większym, niż zdołano to wykazać w licznych poświęconych temu zagadnieniu publikacjach. Z. MOKRANOWSKA: *Młodość i starość. Studia o twórczości Jarosława Iwaszkiewicza*. Katowice 2009, s. 54.

cenne ze względu na opis doświadczeń estetycznych i opinie samego pisarza o sztuce. Przy okazji odwiedzania sławnych miejsc snuje on również opowieści o charakterze egzystencjalnym, formułuje koncepcje historiozoficzne. Podmiotem, a raczej siłą sprawczą tych dywagacji jest zawsze zabytek.

Iwazzkiewicz w miarę upływu lat coraz bardziej dojrzywał do odbioru sztuki. Udział w tym miały różne czynniki i doświadczenia, a także spotykani ludzie. Udało mu się stworzyć kolekcję dzieł sztuki w domu na Stawisku. Wiele w niej obiektów przypadkowych, odziedziczonych, podarowanych, ale są i takie, które świadczą o guście i preferencjach estetycznych pisarza. Tym zagadnieniom poświęcam pierwszy rozdział części trzeciej, która już w całości mówi o związkach pisarza ze sztukami plastycznymi. Rozdział drugi tej części traktuje o obecności sztuki w literaturze. Sposobnością do kontaktu ze sztuką są podróże i wizyty w muzeach i galeriach, a także lektury książek o sztuce. Pisarz pożytkuje je w swej twórczości prozatorskiej i poetyckiej, czyniąc to w różnoraki sposób. Artefakty, ważne kulturowo miejsca występują (nieraz nawet w roli pierwszoplanowej) w jego utworach prozatorskich i wierszach. Często ich opisy przybierają postać ekfrazy lub przyjmują inną formę wypowiedzi. Twórca dokonuje zabiegów stylizacyjnych, i to zarówno w poezji, jak i w prozie. Doświadczenia płynące z obcowania ze sztuką wizualną łączy w swych utworach z muzycznością, tym samym wpisując się w przetrwały topos *ut pictura musica, ut pictura pöesis*. Wielorakie doznania estetyczne wyzwalają sensualne obrazy, kreowane przez pisarza w jego utworach literackich. Ten sensualizm występuje także w opisach podróżniczych.

Na podstawie takiej rekonstrukcji obecności sztuki w życiu i twórczości pisarza można pokusić się o odtworzenie jego preferencji estetycznych, poglądów na sztukę, osobliwego monologu, który snuje się na kartach jego powieści, dzienników, przewija w wersach wierszy...

Indeks osobowy

A

Achmatowa Anna 247
Achremowiczowa Wanda 418
Agusciola Sofonisba 192
Alberti Kazimiera 187, 246
Alberti Leon Battista 184
Aleksy Romanow, cesarzewicz 102
Altenberg Alfred 102
Andersen Jan Christian 191
Andrzejewski Jerzy 61
Ankwiczówna Ewa 182
Annienski Innocenty 30
Antonello da Messina 168, 290, 296
Apollinaire Guillaume, właśc. Wilhelm Apollinaris Kostrowicki 271
Apostata Julian 40
Arcimboldo Giuseppe 318
Asnyk Adam 244
Auerbach Erich 51, 409
Augustyn, św. 183, 184, 185, 285, 287, 288, 295, 328, 334, 364, 389

B

Bach Jan Sebastian 47, 48, 295, 385
Balbus Stanisław 411
Balcerzan Edward 317, 409, 414
Balzan Eugenio 156
Bałus Wojciech 12, 300, 384, 391, 409
Baranowska Małgorzata 409
Barberini, włoski ród szlachecki 183, 290, 350, 402
Barbier Auguste 239

Barna da Siena 176, 181, 292, 293, 294, 322, 332, 363, 364, 391, 394
Barthélemy Jean-Jacques 240
Barthes Roland 358, 388, 409
Bartkiewicz Zygmunt 112
Bartolo di Fredi 181, 288, 293, 363
Bartoszyński Kazimierz 417
Baruch Irena 279
Basaiti Marco 288
Baudelaire Charles 286, 319, 338, 371
Bauman Zygmunt 206
Bazalgette Leon 144
Bazar Kazimierz, pseud. Jarosława Iwaszkiewicza 108, 409
Beardsley Aubrey 343
Beatus Helena 247
Bedier Joseph 34
Beethoven Ludwig van 24, 46, 47, 368
Bellini Giovanni 297
Bellini Vincenzo 168
Bełza Władysław 245
Benveniste Émile 409
Berberyusz Ewa 27
Berenson Bernard 171, 242, 245, 249, 250, 251, 252, 401, 412
Berent Waclaw 72, 75, 76, 244, 409
Breza Tadeusz 53, 409
Berg Friedrich 91
Bergson Henri 76, 78, 94, 112, 311
Bernini Gian Lorenzo 122, 183, 185, 194, 301, 319, 366, 367, 375
Bersani Leo 105

- Białostocki Jan 404, 409
Bielik-Robson Agata 27, 106, 410
Biely Andriej 247
Bieńkowska Ewa 136, 138, 139, 160, 255, 409
Bilica Krzysztof 410
Bloom Harold 27, 106, 410, 416
Bloy Leon 121
Błok Aleksander 172, 330
Boccherini Luigi 179
Böcklin Arnold 337
Bode Wilhelm von 246
Boissier Gaston 299
Bojanowska Małgorzata 136, 275, 290, 409, 414, 416, 418
Bolecki Włodzimierz 413, 414
Bona, właśc. Bona Sforza d'Aragona, królowa Polski 186
Bonnard Pierre 284
Bonsiepe Gui 410
Borghese Paulina 291, 300, 302, 365
Borghese, włoski ród szlachecki 302
Botticelli Sandro 69, 178, 246, 284, 290, 296, 313
Boucher François 318
Bourget Paul 245
Boznańska Olga 266, 272
Brahmer Mieczysław 237
Brahms Johannes 86
Brandt Józef 305, 353
Braun Mieczysław 64
Brémond Henri 123, 325, 328
Breughel Pieter, starszy 299, 320, 324, 325, 377
Brodowski Józef 274
Brodzka Alina 26, 36, 114, 234, 275, 326, 371, 409, 410, 412—418
Brosses Charles 235
Brunetière Ferdinand 34
Brzozowska Róża 301
Brzozowski Stanisław 28, 34, 77, 112, 245
Brzozowski Tadeusz 410
Bunin Iwan 247
Burckhardt Jacob 91, 92, 245
Burek Tomasz 253, 326, 409, 410
Burkot Stanisław 410
Byron George Gordon, zw. lord Byron 58, 148, 209, 236, 237, 239, 241
- C
- Calergis Maria 182
Campetti Felicja 179
Canova Antonio 173, 300, 357
Caravaggio, właśc. Michelangelo Merisi da Caravaggio 158, 185, 226, 228, 247, 269—298, 302, 313, 362—365, 383, 385, 401, 405
Carlyle Thomas 62
Carpaccio Vittore 297, 351
Cartocci Sergio 247
Cellini Benvenuto 91, 183
Cendrars Blaise 208
Cézanne Paul 292, 313, 316
Chałubiński Tytus 148
Chateaubriand François-René de 240, 248
Chełmoński Józef 278, 304, 305, 353, 358, 384
Chirico de Giorgio 198
Chlebowski Stanisław 274
Chłędowski Kazimierz 176, 244, 245, 247
Chodorowski Antoni 276
Chojnowski Zbigniew 410
Chopin Fryderyk 34, 47, 199, 219, 225, 263, 278, 295, 362, 370, 381, 385
Christiansen 268
Chrzanowski Tadeusz 135, 410
Cieśla-Korytowska Maria 143, 409, 415, 416
Cieślak Ewa 409
Cieślukowska Teresa 317, 373, 374, 409, 413, 415
Čiurlionis Mikołaj 267, 371

- Claudiel Paul 54, 63, 92, 121, 208, 268
Cocoli Alfo 80, 187
Cocteau Jean 54, 89, 111, 142, 144, 145, 268, 278, 331
Colleoni, kondotier 172
Colonna Victoria 330
Conegliano da Cima 298
Conrad Joseph 208, 294, 364
Contarelli, włoski ród szlachecki 365
Correggio, właśc. Antonio Allegri da Correggio 66, 226, 239, 271, 281, 296, 316, 321—323, 329, 330, 383, 386—388, 390
Coudenhov-Kalergi Richard Nicolaus 61
Croce Benedetto 69, 185, 218, 222, 234, 292
Crocenzi Luigi 195
Curie Ewa 145
Curtius Ernst Robert 59, 150
Cybisowa Hanna 278
Cyz Tomasz 410
Czajkowski Piotr 104
Czapski Józef 145, 268, 269, 270, 276, 286
Czermański Zdzisław 276
Czermińska Małgorzata 410
Czerniawski Adam 410
Czerska Tatiana 27, 106, 417
- D
- Dante Alighieri 325
Davidson Michael 410
Dawson Christopher 121
Dawydowowie, arystokracja ukraińska 86
Dąbrowski Bartosz 27, 40, 91, 92, 94—96, 100, 103—106, 410
Debussy Claude 47, 331, 373
Dedecius Karl 410
Degas Edgard 327
Delacroix Eugène 286, 297, 361, 371
Delgou Giuseppe 247
Dembińska-Pawelec Joanna 371, 373, 374, 410
Demby Stefan 111
Demska-Trębacz Mieczysława 417
Derain André 271, 292
Deschamps Antoine 239
Dębicki Zdzisław 37, 244, 245
Diagilew Sergiej 174
Dioklejan, cesarz 280, 300, 303, 403
Dmochowski Franciszek Salezy 244
Donatello, właśc. Donato di Betto Bardi 313
Doré Gustave 316
Dostojewski Fiodor 70, 110, 294, 364
Drobnik Piotr 410
Drucy-Sokolnicy, arystokracja ukraińska 86
Duccio di Buoninsegna 290, 322
Dufrenne Mikel 410
Dughet Gaspard 238
Duhamel Georges 54, 144
Dunikowski Xawery 278
Dunin-Borkowski Stanisław 209
Đurišin Dionyz 410
Dürr-Durski Jan 392
Dybczak Krzysztof 410
Dyck Anton van 192, 290, 319, 343
Dziadek Adam 263, 318, 319, 331, 370, 371, 372, 373, 411
Dzieduszyccy, polski ród szlachecki 279
Dzierżek Natalia 88, 266
- E
- Eckermann Johann Peter 73
Eibisch Eugeniusz 334
Eleuter, pseud. Jarosława Iwaszkiewicz 21, 23, 43, 61, 113, 372, 412, 413
Eliade Mircea 242, 411
Eliot Thomas Stearns 37
Elsner Jaś 411
Empedokles 325
Eten Günther 56
Eurypides 88, 11, 162

F

Fałat Julian 266, 278
 Faron Bolesław 410
 Fauré Gabriel 47, 295
 Fedewicz Maria Bożena 410
 Feuerbach Anselm 337
 Fini Leonor 278
 Flandrin Hippolyte 104, 105
 Flaubert Gustave 70, 92
 Florczak Zbigniew 249, 411
 Forbin Auguste de 238
 Fra Angelico 290
 Franciszek z Asyżu, św. 122
 Frescobaldi Girolamo 381
 Freud Zygmunt 397, 398
 Fromentin Eugène 347
 Fryderyk II z dyn. Hohenstaufów, cesarz niemiecki 55, 56, 186, 187, 188, 191, 193
 Fuga Ferdinando 193

G

Gadamer Hans-Georg 393
 Gagliardi Rosario 203
 Galimski Władysław 353
 Gałczyński Konstanty Ildefons 304
 Gaszyński Konstanty 209, 244
 Gauguin Paul 371
 Gautier Théophile 27, 29, 30, 38, 319, 338
 Gądzikiewicz Stanisław 274
 Gebethner Gustaw 247, 382
 Geiger Ludwig 245
 George Stefan 37, 55—63, 73, 104, 107, 108, 142, 237, 241, 409, 411, 412, 416
 Ghirlandaio Domenico 181, 286, 287, 294, 331, 363
 Gide André 63, 97, 103, 104, 112, 123, 144, 397
 Gierek Edward 278
 Gierymscy, bracia Aleksander i Maksymilian 359, 189

Gierymski Aleksander 189, 217, 304, 305, 306, 359, 360, 384
 Gigault de la Salle Achille-Etienne 238
 Giorgione, właśc. Giorgio Barbarelli da Castelfranco 271, 298, 371, 391
 Giotto di Bondone 285, 290, 332, 349, 358
 Gisges Jan Maria 411
 Gleizes Albert 144, 145, 271, 272, 278, 331, 391
 Gliński Mateusz 98
 Gloeden Wilhelm von 107, 165
 Głowacki Edward 276
 Głowiński Michał 374, 409, 411
 Godebscy 48, 145
 Godebska Misia 331
 Goering Hermann 196
 Goethe Johann Wolfgang von 32, 59, 73, 87, 89, 111, 112, 157, 168, 169, 173, 209, 221, 235, 236, 240—242, 245, 247, 253, 371,
 Gogler Paweł 411
 Gołaszewska Maria 227, 229, 410, 411
 Gombrowicz Witold 411
 Gomulicki Juliusz Wiktor 237, 245
 Goncourtowie, bracia Edmond i Jules de Goncourt 338
 Gorodiecki Siergiej 247
 Gostomski Walery 245
 Gottlieb Leopold 283
 Gozzoli Benozzo 176, 179, 181, 285—288, 293, 294, 312, 331, 332, 334, 364, 383, 389, 394, 399
 Górską, właścicielka pensji 265
 Górską Pia 305
 Górski Konstanty Maria 244
 Gregorovius Ferdynand 136, 168, 176, 241—243, 299, 348
 Grela Katarzyna 370, 411
 Grieg Edward 372
 Grodecka Aneta 13, 318, 344—347, 411
 Gronczewski Andrzej 411, 415
 Grossek-Korycka Maria 244

- Grottger Artur 316
Grzybowski Aleksander 276
Guidoriccio da Fogliano 175, 176
Gumiłow Mikołaj 247
Guttuso Renato 278, 291
- H
- Haake Michał 246, 300, 348, 392
Hadrian (Publius Aelius Hadrianus), cesarz 184, 311
Hafiz, właśc. Hafez Szamsuddin Mohammad, poeta perski 104, 111, 112, 122, 188
Hamann Richard 48
Händel Georg Friedrich 295
Heck Dorota 411
Heine Heinrich 152, 170, 179, 191, 221, 247
Hejmej Andrzej 411
Helmersen Joachim von 56
Helsztyński Stanisław 247
Henryk II, cesarz 55, 56
Henryk IV Barbarossa 55, 56, 193
Henryk VII Luksemburski, cesarz 180
Henryk Sandomierski, książę 60, 162, 181, 251, 311
Herbert Zbigniew 12, 37, 136, 138, 140, 176, 177, 219, 251—254, 257, 270, 271, 326, 332, 333, 347, 348, 357, 368, 375, 382, 385, 401—403, 405, 411, 418
Hertz Paweł 169, 283, 411, 416
Hirszenberg Samuel 278
Hiszpańska-Neuman Wanda 278
Hitler Adolf 59, 60
Hodler Ferdinand 337
Hokusai Katsushika 284
Hölderlin Friedrich 40
Holyńska Tatiana 353, 417
Hopfinger Maryla 411
Horowitz Vladimir 48
Horszowski Mieczysław 46
Horwic Stefan 282
Horzycowie 279
Hryniewiecki Jerzy 277
Huizinga Johann 121
Hulanicka Zofia 49
Hulanicki Witold 268
Hulewicz Jerzy 83
Hulewiczowie 83
- I
- Ibsen Henry 191
Ihnatowicz Ewa 415
Ingarden Roman 228, 230, 411
Innocenty X, papież 296
Iwanow Wiaczesław 39, 40, 41, 92, 93, 247
Iwasiów Inga 27, 106, 417
Iwazkiewicz Anna 79, 143, 157, 269, 272, 274, 275, 409, 414, 416
Iwazkiewicz Bolesław 85, 266
Iwazkiewicz Maria, matka Jarosława 266, 267
Iwazkiewicz Teresa 294
Iwazkiewiczowie 274, 277, 278, 409, 414, 416, 418
Izabella Aragońska 192, 193, 301
Izydor, św. 172
- J
- Jacobson Roman 369, 370, 412
Jakowska Krystyna 417
Jakub, św. 181
Jakubów Marek 221, 246, 253
James Henry 120
James William 57, 63, 76, 79, 119, 120, 122, 328, 329
Jan Chrzyciel, św. 172
Jan Eremita, św. 166
Janaszek-Ivaničkova Halina 409, 417
Janin Jules 248
Janion Maria 25, 26, 234, 412
Janowski Stanisław 274
Janus Elżbieta 417
Januskiewicz Maria 412, 417

- Jaracz Stefan 49
 Jaroński Zbigniew 136, 275, 290, 414, 416, 418
 Jasińska-Wojtkowska Maria 417
 Jasiński Roman 48, 268, 331
 Jastrun Mieczysław 37
 Jaworski Wit 412
 Jaźwierski Jacek 221, 300, 348, 415
 Jeleńska Rena 182
 Jędrychowska Maria 15, 34, 35, 38, 50, 51, 81, 82, 335, 337—340, 373, 412
 Jordaens Jacob 290
 Joyce James 20, 81, 373, 415
 Justus z Gandawy, właśc. Joos van Wasenhove 290
 Juszcak Wiesław 273, 404, 412
- K
- Kabact Eugeniusz 412
 Kaligula (Caius Iulius Caesar), cesarz rzymski 300, 350
 Kania Ireneusz 242, 413
 Kantorowicz Ernst Hartwig 187
 Karłowicz Jan 150
 Karłowicz Mieczysław 150
 Karol XII, król Szwecji 110
 Karolina, królowa Sycylii 193
 Karpiński Wojciech 109, 295
 Karski Zygmunt 39
 Karśnicki Antoni 209, 244
 Kartezjusz 414
 Kaschnitz Maria Luiza 157, 170, 246
 Kasperowicz Ryszard 221, 242, 251, 300, 343, 348, 412, 413, 415
 Kasprowicz Jan 34, 86, 245
 Kerényi Karl 413
 Kierkegaard Søren 123, 396
 Kipling Rudyard 46
 Kirchner Hanna 413
 Kisielewski Stefan 169, 250
 Kisling Mojżesz 271, 278, 283, 292
 Kitowska-Lysiak Małgorzata 415
- Klaczko Julian 157, 245
 Klee Paul 371
 Kmita Jerzy 418
 Knabe Stefan 75, 77
 Kochanowski Jan 109
 Kocjan Krzysztof 411
 Kołoniecki Roman 159
 Komornicka Maria 244
 Konarska Janina 276
 Konopnicka Maria 244, 245
 Konstancja, córka króla Rogera 187, 191, 192
 Korab-Brzozowski Wincenty 30, 96
 Kornilowicz Władysław, ksiądz 121, 122, 328
 Korzon Tadeusz 110, 186
 Kossak Juliusz 274, 278
 Kostrowicki zob. Apollinaire Guillaume
 Kostrzewski Franciszek 274, 280
 Kosyl Czesław 413
 Koszutski Oskar 275, 416, 418
 Kowalczyk Urszula 413
 Kowalczykowa Alina 215, 415
 Kowalski Piotr 205, 206, 207, 238, 256—258, 413
 Kozicka Dorota 136, 138, 139, 140, 141, 164, 165, 226, 253, 254, 257, 346, 347, 413
 Kozińska-Donderi Diana 140, 235, 243, 244, 245, 248, 413
 Kozłowski Mieczysław zob. Rytard Jerzy Mieczysław
 Koźmian Stanisław 209
 Kramsztyk Roman 275, 282
 Krasiński Zygmunt 139, 150, 165, 168, 182, 195, 243, 244, 330
 Kraszewski Józef Ignacy 209, 244, 245, 247, 297, 361
 Kremer Józef 157, 170, 236, 242—245, 247, 249, 250, 253, 294, 348, 404, 412, 413, 414, 417
 Krenerówna Maria Teresa 39

- Krieger Murray 413
 Kronberger Maksymilian 108
 Kronin Vincent 168
 Królikiewicz Grażyna 237
 Kryński Stanisław 413
 Krysowski Olgierd 413
 Krzemień-Ojak Sław 413
 Kubacki Wacław 136, 137, 255, 413
 Kuczyńska-Koschany Katarzyna 417
 Kulisiewicz Tadeusz 278
 Kuna Henryk 281
 Kurkiewiczówna Zofia 101
 Kurkowska Halina 413
 Kuzmin Michaił 30
 Kuźma Erazm 413
 Kwiatkowski Jerzy 13, 15, 21, 23, 28—30, 39, 41, 42, 44, 45, 58, 59, 61—65, 81, 82, 99, 100, 108, 120—122, 154, 208, 210, 309, 317, 318, 320, 322, 324—329, 335, 336, 343, 372, 376—378, 380
 Kwiatkowski Teofil 306, 404
- L
- Landolina Saverio 179
 Lanfranco Giovanni 185
 Lang Karol 72
 Larbaud Valery 54, 206
 Lassels Richard 235
 Laurana Francesco 192, 193, 301, 302
 Lawrence Dawid Herbert 208
 Lechoń Jan 305
 Lenin Władimir Ilicz 164
 Leonardo da Vinci 40, 92, 239, 279
 Lessing Gotthold Ephraim 382, 413
 Leszczyński Edward 37
 Liebert Jerzy 122, 328
 Ligenza Henryk 195, 243
 Lilpop Hanna 146
 Lilpop Stanisław 273, 274
 Lilpop Stanisław, senior 274
 Lilpopowie 152, 273, 279
 Lorentz Stanisław 283
- Lorenzetti Ambrogio 175, 295, 331
 Lorenzetti, bracia 176, 322
 Lorrain Claude 238
- Ł
- Łebkowska Anna 413
 Loch Eugenia 43, 56, 109, 126, 137, 212, 273, 413
 Łukasiewicz Małgorzata 416
- M
- Macfall Haldane 245
 Mach Wilhelm 65, 154, 418
 Maciąg Włodzimierz 53, 414
 Maciejewska Irena 114, 414
 Madame de Staël (Anne-Louise Germaine Necker) 151, 240, 241
 Madeyska Klotylda 266
 Magris Claudio 414
 Mahler Gustav 86, 93
 Maj Jacek 236, 412, 417
 Makowski Franciszek 281
 Makowski Tadeusz 306
 Makuszyński Kornel 245
 Malczewski Jacek 213, 266, 298, 305, 306, 363
 Malczewski Rafał 277, 280
 Mandelsztam Osip 30
 Manet Édouard 291, 383, 390
 Mann Tomasz 20, 314, 417
 Mantegna Andrea 179, 284
 Marcinkowska Anna 136, 414
 Marcoussis Louis 331
 Marcuse Herbert 398
 Marek, św. 172
 Maritain Jacques 121, 329
 Maritainowie 121
 Markowski Michał Paweł 414
 Martin Henri 213, 337, 394, 406
 Martini Simone 175, 176, 295, 322, 331, 394
 Martorana Alojzja 191

- Masaccio (Tomasso di Ser Giovanni di Simone) 239, 290, 381
- Maslijew Kostia 54, 101, 107
- Masłowski Stanisław 306, 353
- Massys Quentin (Metsys, Matsys) 299, 320, 323, 324, 326, 377
- Matejko Jan 69, 297, 304, 306, 361, 384
- Matisse Henri 284, 292, 313, 371
- Matracka-Kościelny Alicja 274, 371, 372, 414
- Matsys (Metsys) Quintin zob. Massys Quentin
- Matteo di Giovanni 293, 401
- Matuszewski Ryszard 13, 136, 290, 402, 414
- Mauclair Camille 168
- Maupassant Guy de 197
- Maver Giovanni 414
- Mayenowa Maria Renata 417
- Mehoffer Józef 245
- Melbechowska-Luty Aleksandra 12
- Mele Pietro 247
- Melozzo da Forlì 296, 394
- Mereżkowski Dmitrij 40, 92, 96, 247
- Mérimée Prosper 355
- Meyerhold Wsiewołod 49, 93
- Michalak Antoni 276
- Michał Anioł Buonarroti 69, 97, 178, 183, 219, 230, 239, 269, 280, 287—289, 297, 298, 300, 304, 326, 366—367, 368, 385, 392, 404, 405
- Michałowski Piotr 272, 384
- Michera Wojciech 411
- Miciński Tadeusz 39, 41, 111, 244
- Mickiewicz Adam 70, 150, 168, 182, 243, 278
- Mielikowski Stefan 243
- Mierosławski Ludwik 168, 201
- Mikłucho-Makłaj Jerzy 72, 109, 118, 119
- Mikołaj, św. 186
- Mikołaj z Tolentino 185
- Miłosz Czesław 37, 54, 251, 253, 326, 384, 390, 391, 402, 410
- Miriam zob. Przesmycki Zenon
- Mitosek Zofia 414
- Mitzner Piotr 414
- Młodożeniec Jan 278
- Mniszech Michał Wandalin 243
- Modigliani Amedeo 271, 284, 292
- Mokranowska Zdzisława 15, 347, 380, 414
- Monet Claude 291, 389
- Morawińska Agnieszka 409, 416
- Morawski Stefan 414
- Moreas Jean 37
- Moreau Gustave 319
- Morgan Sidney 241
- Moszkowscy 285
- Moszyński August 190, 243, 247
- Mozart Wolfgang Amadeusz 219, 297
- Mróz Piotr 410
- Müntz Eugène 245
- Muratow Paweł 87, 111, 136, 139, 157, 158, 162, 169, 176, 179, 197, 209, 241, 242, 247, 251, 294, 299, 348, 404, 414,
- Murin-Białostocka Jolanta 413
- Muter Mela 283
- Mycielski Zygmunt 48, 128
- N
- Nabokov Mikołaj 145
- Nagrodska Helena 41
- Nałkowska Zofia 245
- Napoleon I, cesarz 87
- Nasiłowska Anna 415
- Nawarecki Aleksander 329, 371, 411, 417, 418
- Nawrocki Władysław 244
- Neron, cesarz 312
- Nerval Gérard de 319, 338
- Neuhaus Gustaw 72, 266
- Neuhaus Olga 266
- Neuhausowie 46, 72

- Niedźwiedzki Mikołaj (Kola) 23, 24, 25, 27, 46, 89, 102, 101, 119, 126
Niedźwiedz Jakub 411
Niemcewicz Julian Ursyn 243
Niesiołowski Tymon 279
Nietzsche Friedrich 20, 24, 26, 30, 31, 33, 34, 36, 38, 39, 42, 50, 56, 71—74, 79, 86—89, 91, 92—95, 108, 109, 111, 117, 118, 148, 162, 209, 311, 398, 416
Noakowski Stanisław 306
Norwid Cyprian Kamil 12, 182, 209, 237, 238, 243, 297, 361
Nowakowski Andrzej 415
Nycz Ryszard 413
- O
- Ochlewski Tadeusz 278
Odyniec Antoni Edward 150, 245
Okoń Jan 245, 418
Olbrychski Daniel 332
Opacki Ireneusz 329, 371, 410, 411, 417, 418
Opalski Józef 371, 373, 415
Orański B.I.L., pisarz 209, 244
Orkan Władysław 244
Ortega y Gasset José 65, 76
Ortwin Ostap 244
Osterwa Juliusz 49, 50
- P
- Pankiewicz Józef 281, 283
Papieska Anna 9
Papieski Robert 9, 143, 269, 412, 416
Parandowski Jan 159, 184, 212, 247
Paris Gaston 34
Pastwa Marcin 221, 300, 348, 415
Paszek Jerzy 373, 415
Pater Walter 26, 27, 29, 38, 41, 42, 91, 92, 106, 107, 251, 371, 397
Paul Jean 74
Paustowskij Konstanty 415
Paweł I, car 79
Perugino, właśc. Pietro Vannucci 69
Picasso Pablo 292, 328, 358, 383, 384
Piccolomini Enea Silvio de, zob. Pius II, papież
Piccolomini, włoski ród szlachecki 332, 334
Piero della Francesca 177, 251, 284, 286, 295
Pilch Anna 415
Pinturicchio, właśc. Bernardino di Betto 175, 295, 314, 332, 333
Piovene Guido 157, 248
Pirandello Luigi 168, 247
Pitti 178, 297, 300, 314, 403
Pius II, papież (Enea Silvio de Piccolomini) 295, 332, 333
Platen August von 168, 169, 197, 201, 220, 311, 328
Platina Bartolomeo 395
Platon 93, 102, 106, 112, 162, 328, 414
Plotyn 328
Płaszczewska Olga 143, 234, 236, 237, 238, 240, 241, 415, 416
Płoszewski Leon 392, 393
Pochwański Kacper 278
Pociej Bohdan 371, 372, 415
Podgórska Hanna 136, 290, 414
Podhorski Waclaw 265
Poincaré Henri 311
Pollaiuolo Antonio 326
Pollak Seweryn 370, 412
Poprzęcka Maria 12, 246, 384, 415
Porębowicz Edward 34, 37, 244
Porębski Mieczysław 416
Porfiry, św. 166
Potkański Jan 27, 106, 416
Potoccy 266, 296
Potocka Anna 170, 198, 237, 241, 416
Potocka Delfina 165, 182, 243
Potocka Ludmiła 182
Potocka Nata 182
Potocki Stanisław Kostka 243

- Poulenc Francis 48
 Pound Ezra 37
 Poussin Nicolas 238
 Poźniak Janusz 416
 Praclowski Antoni 279
 Praksyteles 24
 Praz Mario 416
 Prokofiew Sergiusz 94
 Proust Marcel 87, 97, 103, 113, 144, 330, 412, 417
 Przerwa Tetmajer Kazimierz zob. Tetmajer Kazimierz, Przerwa
 Przesmycki Zenon, pseud. Miriam 28, 77, 83, 99
 Przyboś Julian 133, 136, 205, 251, 252, 253, 381, 418
 Przybylski Ryszard 15, 19—21, 28, 30, 35, 36, 44, 53, 65, 72—74, 76, 77, 90, 117, 119, 120, 162, 209, 210, 340, 377, 386, 396, 397, 398, 399, 416
 Przybylski Artur 416
 Przybyszewski Stanisław 20, 71, 72, 83, 86, 111
 Pseudo-Dionizy Areopagita 328
 Puacz Anna 145
 Puccini Giacomo 179
 Putrament Józef 376
 Puvis de Chavannes Pierre 337
- R**
 Radcliffe Ann 241
 Radziwiłowie 127
 Radziwon Marek 10, 21, 56, 61, 265, 416
 Rafael Santi 24, 69, 178, 185, 239, 266, 296, 297, 302, 304, 361, 386, 401
 Rajnfeld Józef 54, 157, 162, 167, 169, 174, 175, 178, 181, 197, 219, 221, 270, 272, 277, 279, 282—289, 292, 295, 300, 301, 312, 331, 416
 Ranson Paul 283
 Rautenstrauchowa Łucja 244
 Ravel Maurice 47, 48, 145, 331
 Redon Odilon 371
 Reichard Heinrich 242
 Renoir Auguste 284
 Reymont Władysław 244
 Richardson Jonathan Starszy 235
 Richardson Jonathan, syn 235
 Ricoeur Paul 254
 Rimbaud Arthur 29, 83, 84, 99, 100, 107, 108, 112, 113, 335, 376
 Rimski-Korsakow Mikołaj 371
 Ritz German 53, 54, 101, 102, 105, 139, 140, 142, 143, 233, 304, 416
 Rodin Auguste 284
 Rodziewiczówna Maria 44
 Roger II, król Sycylii 88, 95, 97, 166, 186, 187, 191, 193, 202, 218, 221, 251, 327
 Roguska, właścicielka pensji 265
 Rohan Karol Antoni 55
 Rohoziński Janusz 416
 Roland, rycerz 188
 Rolicz-Lieder Waclaw 29, 56, 108, 412
 Romaniuk Radosław 9, 10, 21, 25, 29, 42, 49, 57, 64, 83, 88, 97, 98, 101, 104, 106, 107, 146, 169, 265—269, 280, 288, 289, 372, 382, 416
 Romaniukowie, Anna i Radosław 294, 412
 Ronci Antonino 184
 Rossetti Dante Gabriel 295
 Rossini Gioacchino 219
 Roy-Rytdowa Helena 276
 Różewicz Tadeusz 133, 136, 205, 253, 381, 418
 Rubinstein Artur 47, 86, 87
 Rublow Andriej 309
 Ruskin John 92, 245, 343, 348
 Russi Antonio 375
 Ruszar Józef Maria 12, 418
 Rychłowski Franciszek 49
 Rydel Lucjan 244, 245, 246
 Rydlowa Maria 392
 Rymkiewicz Jarosław Marek 36, 37, 416

- Rytard Jerzy Mieczysław, właśc. Kozłowski Mieczysław 24, 39, 80, 84, 99, 107, 112, 146, 147, 276
- Rytardowie 147
- Rzewuski Aleksander 145
- S
- Samain Albert 319
- Sand George 241
- Sandauer Artur 328, 416
- Sano di Pietro 176, 293, 294, 332, 394, 401
- Sansovino Jacopo 183
- Sar Péladan 58
- Scarlatti Alessandro 168
- Schefold Karl 55—57, 60, 63, 107, 109, 150, 151, 187
- Schillmann Fritz 176
- Schneefocht Siegfried 46
- Schönberg Arnold 93
- Schopenhauer Arthur 23, 35, 43, 44, 72, 73, 108, 118, 227, 328, 340, 371, 386, 397, 416
- Schumann Robert 372
- Schweizer Nikolaus Rudolf 416
- Schwind von Moritz 150
- Segalen Victor 208
- Shelley Percy 209
- Siemaszko Piotr 416
- Sienkiewicz Henryk 244
- Signac Paul 371
- Signorelli Luca 251, 252, 294, 325, 326
- Silichanowicz Aleksander 110
- Simmel Georg 237
- Simmler Józef 274, 279
- Sinko Tadeusz 64
- Sioma Radosław 417
- Sisley Alfred 280, 353
- Sitwell Osbert 70
- Skarbowski Jerzy 371, 416
- Skoczylas Władysław 281
- Skriabin Aleksander 46, 93, 371
- Skwara Marek 417
- Sławiński Janusz 317, 373, 374, 409, 413, 414, 415
- Słonimski Antoni 276, 279
- Słowacki Juliusz 34, 57, 62, 110, 112, 113, 137, 139, 148, 182, 202, 213, 243, 297, 314, 335, 342, 361, 381, 412, 413
- Smolińska-Byczuk Marta 12
- Sobieski Jan, król Polski 69
- Sobol Eugeniusz 143, 416
- Sobolewska Anna 416
- Sodoma (Giovanni Antonio Bazzi) 176, 181, 286, 296, 314, 322, 363, 394
- Sofokles 61
- Sołowjow Władimir 40
- Sorokin Pitrim 121
- Spengler Oswald 63, 65, 237
- Spiess Stefan 93, 107
- Splawski Wojciech 185
- Sroczyńska Zofia 370, 412
- Staff Leopold 37, 38, 77, 244
- Stanisławski Jan 278, 342, 353
- Stanisławski Konstanty 49
- Stauffowie 224
- Steinert Alexander 48
- Stempowski Jerzy 138
- Stendhal (Marie-Henri Beyle) 92, 240, 253
- Stern Anatol 39, 44, 309
- Stołypin Piotr 23
- Strauss Richard 24, 86, 106
- Strawiński Igor 174, 373
- Strumiłło Andrzej 14
- Stryjeńscy 147
- Stryjeńska Zofia 268
- Stryjeński Karol 274
- Strykowski Julian 195, 291
- Stur Jan 43, 83, 417
- Stwosz Wit 178
- Suchodolski January 274
- Summers Gerald 278
- Sygietyński Tadeusz 241

- Sykstus IV, papież (Francesco della Rovere) 296
Szczęśniak Janina 414
Szczuka Jakub 343, 348
Szelburg-Zarembina Ewa 159
Szersznowicz Jacek 417
Szopa Grażyna 410
Szuster Marcin 27, 106
Szymanowscy 33, 46, 79, 85, 86, 87, 110, 129, 264,
Szymanowski Karol 20, 27, 32, 33, 39—41, 45, 47, 48, 50, 52—54, 56, 58, 59, 63, 72—74, 79, 80, 85—98, 100, 101, 103—107, 109—111, 122, 127, 135, 139, 147, 148, 157, 162—170, 181, 182, 187, 193, 194, 197—199, 208—210, 215, 220, 222, 223, 251, 255, 265, 284, 289, 301, 327, 374, 395, 401, 410, 411, 412
- Ś
- Śniecikowska Beata 417
Śpiewak Anna 410
Świerczyński Józef 101
Święch Jerzy 417
Świętochowski Aleksander 244, 245
- T
- Taine Hippolyte 136, 157, 170, 176, 223, 236, 241, 242, 245, 247, 249, 250, 253, 401, 413, 414, 417
Tairow Aleksandr Jakowlewicz 93
Taubowie 85, 265
Telakowska Wanda 334
Teresa, św. 122
Termańska Kamilla 417
Tetmajer Kazimierz, Przerwa 215, 244
Tierling Ewa 410
Tintoretto (Jacopo Robusti) 172, 297, 365, 384, 385
Tołstoj Lew 21, 110, 189
Tomasi di Lampedusa Giuseppe 127, 168, 247
Tomasik Tomasz 417
Tomasz z Akwinu 122
Tomorowicz (znajomy z Byszew) 126
Topolski Feliks 276
Toruńczyk Barbara 410
Totenberg Roman 184
Toynbee Arnold Joseph 121
Trzeźniowski Dariusz 414
Trznadel Jacek 417
Turczyński Andrzej 417
Turgieniew Iwan 189
Turner William 327, 338
Tuwim Julian 29, 84, 99
Tycjan (Tiziano Vecelli) 173, 239, 271, 297, 302, 314, 342, 356, 357, 361, 362, 365, 383, 385, 395
Tyszecka-Grygorowicz Elżbieta 417
- U
- Ugniewska Joanna 236, 414, 417
Uspienski Boris 417
Utamaro Kitagawa 284
Utrillo Maurice 271, 292
- V
- Valéry Paul 37, 144, 149
Van Gogh Vincent 284, 340
Vasari Giorgio 178
Velázquez Diego 284, 296
Verga Giovanni 247
Verlaine Paul 319, 371, 338
Vincenz Stanisław 146
Vischer Robert 227
Vittorini Elio 168, 195
Vlaminck Maurice 271, 292
Volkelt Johannes 227
Volney Constantin François 235, 240
Voltaire 110
- W
- Wagner Richard 30, 46, 58, 73, 74, 86, 87, 90, 104, 111, 148, 150, 189—191, 330

- Walc Jan 417
Waldorff Jerzy 371, 417
Wallis Mieczysław 306, 417
Walpol Horacy 241
Warburg Aby 296
Warkocki Błażej 27, 106, 417
Warmiński Andrzej 410
Warren Austin 417
Wat Aleksander 319, 382, 411
Watteau Antoine 271, 299, 309, 319, 338
Weisstein Ulrich 417
Wellek René 417
Werwes Hrihorij 353, 417
Węgierska Zofia 236
Węgrzyn Józef 49
Węgrzyniakowa (Węgrzyniak) Anna 329, 343, 418
Whistler James Mc Nil 371
Whitmann Walt 104
Wilde Oskar 23—34, 36, 38, 52, 57, 71, 74, 79, 86, 90, 92, 101, 102, 104, 106—109, 111, 118, 197, 376, 397, 416, 418
Wilhelm II, cesarz Niemiec 196
Wilhelmi Janusz 407
Winckelmann Johann Joachim 26, 27, 37, 91, 107, 112, 209, 235
Wininger Otto 93
Wiszniewski Michał 209, 244
Witkacy (Witkiewicz Stanisław Ignacy) 79, 80, 81, 147, 275, 411
Witkowski Kamil 276, 277, 280,
Witlin Jerzy 83
Włodek Ludwika 10, 378, 418
Wojnar Irena 410
Wojtkiewicz Witold 273, 343, 404
Wojtyła Karol 123
Wolf August 247, 382
Wolf Hugo 86
Wolicka Elżbieta 343, 415
Wolska Maryla 244
Wołoszyn Maksymilian 247
Wołowski Franciszek 209
Woods Gregory 418
Wordsworth William 209
Woroniecki Michał 269, 281
Woroszyński Wiktor 252
Wójcik Tomasz 114, 125, 127, 128, 216, 304, 418
Wrzeszcz Eugeniusz 353
Wyczółkowski Leon 265, 266, 281, 316, 353
Wyka Kazimierz 44, 61, 137, 256, 297, 361, 418
Wysłouch Seweryna 345, 414, 417, 418
Wysocka Stanisława 49, 99, 112
Wyspiański Stanisław 34, 38, 86, 87, 111, 143, 245, 246, 275, 297, 300, 348, 361, 392

Z
Zagańczyk Marek 283, 416
Zamojski August 147, 268, 302
Zanoziński Jerzy 272
Zaron Zofia 417
Zawada Andrzej 15, 32, 33, 36, 39, 52, 67, 84, 89, 109, 113, 115, 137, 138, 139, 143, 233, 398, 406, 418
Zawadzka Małgorzata 269, 277, 416
Zawieyski Jerzy 159
Zawistowska Kazimiera 244
Zawodziński Karol Wiktor 342, 418
Zaworska Helena 36, 133, 136, 137, 139, 158, 205, 209, 210, 211, 213, 221, 253, 255, 256, 381, 416, 418
Zborowski Leopold 268, 271, 292, 306
Zborowski Samuel 137, 213
Zegadłowicz Emil 83, 244
Zelwerowicz Aleksander 49
Zgółka Tadeusz 418
Ziejka Franciszek 245, 246, 418
Zieliński Andrzej 414

- Zieliński Tadeusz 40—42, 55, 59, 61, 62—
64, 73, 87, 88, 95, 111, 148, 149, 157,
162, 177, 178, 286, 315, 331
Ziomek Jerzy 414, 418
Znaniński Florian 65
Zymon-Dębicki Henryk 413
- Ż
- Żabicki Zbigniew 51, 409
- Żakiewicz Anna 275, 418
Żeromski Stefan 84, 86, 89, 92, 111, 215,
244, 245, 248, 269, 337, 381
Żółciński Tadeusz 136, 418
Żółkiewski Stefan 36, 416
Żuławski Jerzy 244, 245
Żuławski Juliusz 27
Żuławski Marek 270
Żurowski Maciej 417

Aleksandra Giełdoń-Paszek

A Citizen of Parnassus

Fine Arts in Life and Works by Jarosław Iwaszkiewicz

Summary

Jarosław Iwaszkiewicz belongs to the group of Polish writers referred to as the writers of culture. His broad interests in culture were undoubtedly influenced by musical education received in his youth, but also his penchant for visual arts or numerous cultural journeys he embarked on till the end of his life. Culture themes are present in all his works and biography, from his early youth to old age; however, it is his youth spent in Ukraine and books he read at that time, as well as an inspiring contact with his older cousin Karol Szymanowski that defined his aesthetic preferences. The very issues are dealt with in the first part entitled *Toward Art. The Shaping of Iwaszkiewicz's Esthetic Beliefs*, where the author makes an attempt to find all these factors in his early biography that determined his unusual sensitivity to art.

The second part entitled *The Phenomenon of the Journey and its Role in the Shaping of Iwaszkiewicz's Esthetic Beliefs* discusses an important role of cultural journey, and thus continues a nineteenth-century tradition of this genre. Iwaszkiewicz traveled to places culturally important, connected with a tradition of the *Grand Tour* because of his personal need, but also professionally as a writer fulfilling different political and social functions. A special place on the map of these journeys belongs to Italy, namely Sicily. During his stays in Italy, Iwaszkiewicz visited museums and exhibitions, admired his favorite works to which he often returned. Intensive aesthetic experiences in his encounters with works of art in a museum, or monuments inscribed into the landscape are depicted in his diaries. The very experiences shaped his sensitivity to art to such an extent that certain works were embedded in his works for good.

The subsequent section *Iwaszkiewicz and the Visual Arts* stands as the most important part of the book. The first chapter is an attempt to reconstruct the moment of awakening his interest in art during the first Italian journey. Moreover, it presents the role of Józef Rajnfeld, as well as the writer's iconosphere, both a real one (a collection of works of art in Stawisko) and existing in the museum of imagination (works of art in his literary works). The second chapter concerns a literary transposition of the works of art. The very relations are looked at in terms of four aspects: the presence of pictorial motives in writer's works, the uniqueness of Iwaszkiewicz's descriptions, the sensuousness of his literature and the sensitivity to art and music. The summary

consists in an attempt to reconstruct the writer's attitude to art and show his aesthetic preferences, which stand for Iwaszkiewicz's peculiar discourse on art.

These considerations evoke an image of an aesthete of fairly conservative preferences, who disapproves of modern art, appreciates a normative ideal of beauty, as well as discerns a tight relationship between music and visual arts. Despite his doubts, art was always most precious to him, and gave his life its deepest meaning.

Aleksandra Giełdoń-Paszek

Der Bürger des Parnasses

Schöne Künste im Leben und Schaffen von Jarosław Iwaszkiewicz

Zusammenfassung

Jarosław Iwaszkiewicz gehört zu den polnischen Schriftstellern, die „Schriftsteller der Kultur“ genannt werden. Für sein umfangreiches Interesse an der Kultur waren seine Musikausbildung, sein Interesse für bildende Künste und seine zahlreichen, bis zum Ende seines langen Lebens gemachten Kulturreisen ausschlaggebend. Die Kulturmotive erscheinen in dem ganzen Werk und Leben des Schriftstellers, doch die von ihm in der Ukraine verbrachte Jugend und die damals gelesenen Bücher als auch der Kontakt mit seinem älteren Vetter, Komponisten Karol Szymanowski haben seine ästhetischen Präferenzen geprägt. Den Fragen ist der erste Teil der vorliegenden Abhandlung gewidmet. In dem Teil unter dem Titel *In Richtung auf die Kunst. Die Entwicklung von der ästhetischen Weltanschauung des Iwaszkiewicz* versucht die Verfasserin, in früher Biografie des Schriftstellers die Faktoren zu finden, welche für seine außergewöhnliche Empfindlichkeit auf Kunst ausschlaggebend waren.

Wichtige Rolle der im 19. Jahrhundert als eine literarische Genre entstandenen Kulturreisen wird im zweiten Teil der Abhandlung *Das Reisephänomen und dessen Rolle bei der Entwicklung von ästhetischer Persönlichkeit des Iwaszkiewicz* erörtert. Iwaszkiewicz reiste zu den kulturgesehen wichtigen, mit der *Grand Tour*-Tradition verbundenen Orten aus eigener Initiative oder auch dienstlich als der, zahlreiche politische und gesellschaftliche Funktionen ausübende Schriftsteller. Eine besondere Stelle an seiner Reiselandkarte hatte Italien, und dort insbesondere Sizilien. In Italien besichtigte Iwaszkiewicz Museen und Ausstellungen, bewunderte Lieblingskunstwerke, zu denen er häufig zurückkehrte. Seine intensiven ästhetischen Erlebnisse schilderte der Schriftsteller in seinen Tagebüchern. Diese Eindrücke gestalteten derart seine Empfindlichkeit, dass einige Kunstwerke in seinen Werken für immer verewigt wurden.

Der Teil *Die Beziehung des Iwaszkiewicz zu bildenden Künsten* bilden den Hauptteil der Abhandlung. Im ersten Kapitel bemüht sich die Verfasserin, erste Anzeichen der von Iwaszkiewicz während seiner ersten Italienreise gezeigten Interesse an der Kunst bestimmen. Sie betont die dabei von Józef Rajnfeld gespielte Rolle und stellt die Ikonosphäre des Schriftstellers dar — die wirkliche (Kunstsammlungen in Stawisko) und die sich im Fantasiemuseum befindende (Kunstwerke in literarischen Werken von Iwaszkiewicz). Das zweite Kapitel betrifft literarische Transposition der Kunstobjekte.

Es werden vier Aspekte des Phänomens betrachtet: das Vorkommen von Kunstbildmotiven in den literarischen Werken von Iwaszkiewicz, seine spezifische Darstellungsweise, sensueller Charakter seiner Literatur, seine Empfindlichkeit auf Kunst und Musik. Zusammenfassend schildert sie das Verhältnis des Schriftstellers zur Kunst und weist auf seine ästhetischen Präferenzen — als seinen spezifischen Diskurs über Kunst hin.

Die obige Betrachtung zeigt das Porträt eines Ästheten mit ziemlich konservativen Präferenzen, der die moderne Kunst nicht duldete, das normative Schönheitsideal zu schätzen wusste und eine enge Verwandtschaft von der Musik und der bildenden Kunst wahrnahm. Trotz aller Verzweiflung an der Kunst, die er nicht selten erfuhr, hielt Iwaszkiewicz die Kunst für die wichtigste Sache, die dem Leben den richtigen Wert gibt.

Redakcja: Barbara Malska
Projekt okładki: Anna Gawryś
Redakcja techniczna: Barbara Arenhövel
Korekta: Mirosława Żłobińska
Łamanie: Grażyna Szewczyk

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336

ISBN 978-83-226-2240-7

(wersja drukowana)

ISBN 978-83-8012-026-6

(wersja elektroniczna)

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

www.wydawnictwo.us.edu.pl

e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 27,5. Ark. wyd. 28,0. Papier
offset. kl. III 90 g

Cena 50 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c.

M. Rejnowski, J. Zamiara

ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Aleksandra Gieldoń-Paszek, historyk sztuki, doktor nauk humanistycznych w zakresie nauk o sztuce (tytuł uzyskany w Instytucie Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie). Pracuje w Zakładzie Teorii Sztuki i Fotografii Artystycznej na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz w Zakładzie Teorii i Historii Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. Autorka publikacji książkowej o dydaktyce artystycznej (*Zarys teorii i praktyki dydaktycznej w zakresie malarstwa pejzażowego na akademiach sztuk pięknych w Europie i w Polsce od momentu powstania akademii do początków XX wieku*, 2007) oraz licznych artykułów naukowych na temat malarstwa pejzażowego, dydaktyki artystycznej, widzianej w perspektywie zarówno historycznej, jak i współczesnej, pogranicza sztuk. Swą aktywność naukową koncentruje przede wszystkim na zjawiskach sztuki XIX i przełomu XIX i XX wieku, czego efektem są m.in. publikacje książkowe na temat grafik Jana Stanisławskiego (*Jan Stanisławski. Litografie — „Życie”, „Chimera”, 2004*) i ostatniego etapu twórczości Stanisława Kamockiego (*Stanisław Kamocki. Ostatnia praca*, 2004). Jest także autorką wielu recenzji i esejów krytycznych poświęconych pracom artystów współczesnych.

Więcej o książce

CENA 50 ZŁ
(+ VAT)

ISSN 0208-6336
ISBN 978 83-8012-026-6